

(ע"ב) 'יורש כרעיה דאבוה הוא' - כאן המקור לשגור בפי כל 'ברא כרעא דאבוה הוא', שאין בלשון חז"ל כן, אלא כמו שהוא כאן (מגדים חדשים, ועי' תוס' [יבמות ג ע"א ד"ה מקמי] שכתבו: 'שהבן כרעיה דאבוה הוא'. וברש"י (כתובות צב ע"ב ד"ה כבעל חוב) כתב: ראובן כרעיה דאבוה הוא).

'במגורה אחת' - יש מפרשים: בגורן אחד (הערוך ערך מגור, רבנו חננאל בפי' השני, רש"י. ולפ"ז הוא כפי' מגורה הרגיל, וכמש"כ בחגי [ב, יט] "העוד הזרע במגורה", וכן "נהרסו ממגורות" [יואל א, יז]. והוא מקום אוצר יכול השדה, וכמו ששנינו בתלמוד בכמה מקומות 'חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות', ובמשניות מס' תרו"מ ועוד. וכן פרש"י בפסחים [ט ע"א]: 'מגורה' - גורן. עכ"ל [וע"ע רש"י שם שכתב: 'דכל מגורה בבית היא']. וע"ע רשב"ם בב"ב [סז ע"ב]. אמנם רש"י בב"מ [ס ע"א] כתב: 'מגורה' - אוצר שאוצרין בו תבואה, 'גורן' - הוא שדשין וזורין בו את התבואה וכו'. עכ"ל. משמע דמגורה לאו היינו גורן. וצ"ל דגם המגורה קרויה לפעמים גורן כיון ששומרים שם התבואה לפני שדשין אותה. אך עי' ברש"י בקידושין [סו ע"ב] שכתב: 'מגורה' - מגורת מים כמין בריכות מים כדאמר בבבא בתרא [סז] לא מכר את המגורות של מים. עכ"ל. וכן מוכח בסוגיא שם דאירי במגורת מים. וצ"ל דשייך גם אוצר של מים, דכל קיבוץ דברים קרוי 'גורן'. ועי' באבן עזרא דלהלן). ויש מפרשים: בחצר אחת, או בדירה אחת (רבנו חננאל בפי' הראשון, ריטב"א. והוא ע"פ הפסוקים "לגור בארץ" ו"ארץ מגוריהם" ועוד. וכתב הריטב"א: 'ומשום גר נקט האי לישנא'. עכ"ל. אמנם העיר המהדיר שם הע' 649 דרבנו חננאל הביא כפי' הריטב"א אע"פ שגרס כאן 'נכרי' ולא 'גר'. ודו"ק [אך המהדיר ברבנו חננאל שם הע' 273 רוצה לתקן בר"ח ולגרוס 'גר' במקום 'גוי']. וכתב הריטב"א על פרש"י: 'ואין צריך לכך'. עכ"ל. אמנם עוד מצינו שתי דיעות כאלה גם על הפסוקים "במגורם בקרבם" [תהלים נה, טז] ו"גורו עלי עזים" [שם נט, ד], עי' אבן עזרא שם ושם). [ועי' בחידושי המאירי דכתב בפשיטות: פי' בשכונה אחת. עכ"ל. אך לא נראה דבא לחלוק על אחת מהשיטות הנ"ל, אלא רק בא לבאר דגרו בשכנות אחת. ודו"ק]].

דף עא

'ומקני רשותא בשבת אסור' - דדמי למקח וממכר (רש"י), ואפילו לצורך עירוב שיש בו צורך שבת (ריטב"א). ורק לגבי שכיב מרע הקלו, כדי שלא תיטרף דעתו עליו (ע"פ הגמ' גיטין עז ע"ב - תוספות, רשב"א, ריטב"א, ר"ן, תוס' רא"ש. ועי' בית מאיר אהע"ז סי' קלו סעי' ו ד"ה כתב הרשב"א, ולידידנו הגרי"א ש נר"ו בשו"ת שמחה לאיש חו"מ סי' ה אות מב).

'ואסתלוקי רשותא בשבת שפיר דמי' - לכאורה משמע מכאן דמותר להפקיר בשבת, דאסתלוקי רשותא הוא. אך יש לחוש ולומר דמותר רק לצורך מצוה של צרכי שבת כגון עירוב דהכא (ריטב"א כאן, אמנם עי' בריטב"א שבת קכ ע"א. ועי' היטב חידושי רבנו דוד בונפיד [פסחים ו ע"ב]. והאחרונים דנו בזה, עי' רש"ש כאן, שער המלך פ"ח מהל' לולב ה"ב, רעק"א בהגהות לשו"ע או"ח סוס"י יג וסי' שו ובתש"י סי' קעד, הגהות החת"ס על השו"ע סי' שו, דעת תורה וחכמת שלמה סי' יג, גליוני הש"ס כאן, תהלה לדוד סוס"י רסו, שו"ת שואל ומשיב מהד"ו סי' כא, ש"ד חמד פאת השדה מע' ה סי' יד באריכות. וע"ש בשער המלך שהוכיח מהרמב"ן בריש פסחים שאסור להפקיר בשבת, ושכ"ה בריטב"א שבת הנ"ל, אמנם כתב לחלק, ועדיין צ"ע. ועי' בקהילות יעקב ביצה סי' כג, מאור ישראל כאן, מהדיר על הריטב"א הע' 664, שמירת שבת כהלכתה פכ"ט סעי' ל הע' פ).

'בעל הבית שהיה שותף לשכניו' - דוקא היה שותף, אך אם הפקידו אצלו יין וכדו', אע"פ שהניחוהו בכלי שבעה"ב עצמו מחזיק שם יינו - לא מהני, כיון שלא נעשה לשם שיתוף (הרה"ג המהדיר על חידושי המאירי הע' 590, דלא מהני אא"כ נעשה לשיתוף לסחורה ואח"כ גמרו בלבם שיהא שיתוף זה עולה לשם שיתוף מבו, ועע"ש).

'שהיה שותף לשכניו...בין...בשמן...אינן צריכין לערב' - ומדובר כאן בשיתופי מבואות, דשנינו לעיל (כו ע"ב) דשיתופי מבואות אפשר בכל אוכל חוץ מן המים והמלח [וכן עירובי תחומין], אבל עירובי חצרות אינן אלא בפת. ומה שנקט כאן לשון 'עירוב' כי גם השיתוף הוא מערבן ועושה אותן כבני חצר אחת (המאירי בחידושי ובבית הבחירה. ועמש"כ לעיל שם על דברי רש"י שפי' המשנה בעירובי חצרות, עי' יוסף דעת חוברת קי עמ' 39).

'...צריכין לערב, רבי שמעון אומר... אינן צריכין לערב' - סיכום סוגית הגמ' בביאור מחלוקת תנא קמא ור' שמעון והמסתעף (עד עב ע"א).

ר"א בן תדאי אחד זה ואחד זה צריכין לערב	רבי שמעון אחד זה ואחד זה א"צ לערב	תנא קמא יין ויין צריכין לערב, יין ושמן א"צ לערב	
	לטעמיה דאמר למה הדבר דומה לג' חצירות הפתוחות זל"ז ופתוחות לרה"ר, עירבו ב' חיצונות עם האמצעית - היא מותרת עמה והן מותרות עמה וב' חיצונות אסורות זע"ז. ומאי 'א"צ לערב' - שכנים בהדי בעה"ב, אבל שכנים בהדי הדדי צריכין לערב.	פי' א ברש"י (וכן פי' רשב"א וריטב"א): פליגי על ר"ש, וס"ל דאם נשתתפו לזה ביין ולזה בשמן - הווי ב' עירובין, וכיון דב' המבואות אסורין זע"ז - היא נמי אסורה עמהן ושניהן אסורין עמה. ורק אם נשתתפו ביין ובכלי אחד - הווי להו ב' המבואות כאילו נשתתפו יחד, ושפיר דמי. פי' ב ברש"י (ועיי' באורים בחי' המאירי סי' כח): גם בנשתתפו ביין הווי ב' עירובין ואסורין זע"ז.	רבה: בחצר שבין שני מבואות
	הוי חיבור (כר' יוחנן בן נורי)	אינו חיבור (כרבנן)	רב יוסף: שמן צף ע"ג יין
אין ברירה	יש ברירה (עי' רש"י ותוס' וריטב"א ור"ן, דאין זה כשאר ברירה. אך עי' ר"ח וחי' המאירי)		רבה: כל אחד מילא - לכ"ע א"צ לערב, כי פליגי בלקחו חבית בשותפות
אין סומכין (כר"מ)	סומכין (כרבנן)		רב יוסף: עשו שיתוף, אי מהני גם לערוב

'אמר רב ובכלי אחד, אמר רבא דיקא נמי... א"ל אביי...' - נחלקו הראשונים:

יש אומרים: דחית אביי היא רק לראית רבא, אבל בעיקר הדין הלכה כרב, דהכל תלוי בכלי אחד, שאם נשתתפו בכלי אחד - אפי' ביין ושמן יחדו, מהני. ואם נשתתפו בשני כלים - אפי' יין בזה ובוזה, לא מהני (ריטב"א בפ"י ראשון, המאירי בתחילת דבריו 'וכן קיבלנו בפירושה', טור סי' שסו, רמ"א סי' שפו סעי' ג).

ויש אומרים: למסקנת הסוגיא (בביאור פלוגתת רבנן ור"ש) תרתי בעינן, כלי אחד ומין אחד, אך אם היו בשני כלים אפי' שניהם מין אחד, או אם היו שני מינים בכלי אחד - לא מהני (משמעות הרמב"ם הל' עירובין פ"ה ה"א, רשב"א, ריטב"א בפ"י שני, המאירי במסקנת דבריו [וכתב בחידושי: 'ומנא לא תזוע'], אור זרוע, משנ"ב סי' שפו ס"ק טז ובביאור הלכה שם ד"ה לזה שכן דעת רוב הפוסקים). אבל שני מינים הראויים להתערב [כגון יין ודבש] נחשבים מין אחד לענין זה (המאירי בבית הבחירה ובחידושו), ומין אחד שלא ראוי להתערב [כגון פת ופת] י"ל דנחשבים שני מינים (ביאור הלכה שם ע"פ הגאון יעקב).

אמנם בשיטה זו עצמה נחלקו, אם שני מינים מועילים כשעירבו מתחילה לשם כך ורק הכא לא מהני כי נשתתפו בתחילה לסחורה ולא לשם עירוב, או דלמא לא שנא (נחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד פ"א מהל' עירובין ה"א, לרמב"ם מהני ולראב"ד לא מהני. ובתוס' כאן מפורש כהרמב"ם, וכ"כ הריטב"א בשם כל הגאונים. ועי' חידושי המאירי ובהע' 610 שם).

(ע"ב) 'משתתפין במבוי ביין, ואם רצו להשתתף בפת משתתפין' - נחלקו הראשונים, יש שדייקו מלשון זו

שעדיף טפי לעשות שיתוף מבואות ביין (תוספות, וכתבו הטעם שמא ביין מינכר טפי שהוא שיתוף. וכ"כ המרדכי סי' תקיז דשיתוף בפת הוא רק בדיעבד, דלכתחילה יש להבדיל בינו לבין עירוב חצרות, וכיון שעירוב חצרות הוא רק בפת - יש לעשות שיתופי מבואות בדבר אחר), ויש שפירשו דכ"ש דפת עדיפא (רש"י, ופי' הטעם דפת חשובה יותר. וכ"כ מגיד משנה פ"א מהל' עירובין ה"ט).

'פליגי בה...חד אמר בפת דכו"ע...' - נחלקו הפוסקים להלכה, שיטת הרז"ה וסיעתו דהלכה כלישנא קמא, דבפת כו"ע לא פליגי דבחדא סגי, כי פליגי ביין. ושיטת הראב"ד וסיעתו דהלכה כלישנא בתרא, דביין כו"ע לא פליגי דבעינן תרתי, כי פליגי בפת. אלא שעוד נחלקו הראשונים אם הלכה כרבי מאיר, כמו שאומר להלן רב יהודה בשם רב, או שהלכה כחכמים כיון שרבי יוחנן סובר להלן רק 'נהגו' כרבי מאיר, דהיינו שאין מורין כן רק לא מוחין בידם. ובדעת הרמב"ם דנו רבות (עי' ברמב"ם בהל' עירובין פ"א הי"א ופ"ה הי"ג ונו"כ שם וטור סי' שפז ונו"כ, ואכמ"ל). ושיטת רש"י ותוס' דלא סומכין על השיתוף לצורך עירוב חצרות א"כ כל חצר עירבה לעצמה נרק שלא עירבו דרך פתחים שביניהם, ובשביל זה סומכים על השיתוף מבואות. אך גם בזה רבים חולקים, ועי' בראשונים בסוגיין, ובשו"ע סי' שפז ונו"כ, וקצת נסתבכתי במורכבות הדיעות (ועי' מנחת ישראל דף פב והלאה באריכות גדולה מאד).

תוד"ה בפת - עי' משנ"כ בס"ד להלן דף פה ע"ב לגבי הנחת שיתופי מבואות בבית שבחצר וכו'.

דף עב

'הלכה...מנהג...נהגו' - עי' לעיל סב ע"ב.

[והתוספות כאן הקשו מה שייך 'נהגו' דהיינו לא למחות בידם, והרי זו חומרא, ותירצו ארבעה תירוצים, ע"ש].

'חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד...' - סיכום הסוגיא והמפרשים (ללא טוש"ע ונו"כ).

בית הלל עירוב אחד לכולם	בית שמאי עירוב לכל חבורה וחבורה		
→ מודים (אפי' בעירובין בא אצלן [תוס' מכה קושיתם מאי נפק"מ לבית הלל, אבל הריטב"א ניחא ליה אף ברבותא לבייש, ולפי"ז אולי פליג ע"ז])	עירוב לכל חבורה וחבורה (אפי' כשאין דיריין בחצר [תוס']) דעה א' ברשב"א וריטב"א: אפי' החבורות שעדיין לא נתחלקו. מסקנת רשב"א ריטב"א ומאירי: רק החבורות שנתחלקו. ראב"ד ורבנו יהונתן: כשמקצתן שרויין בקומה העליונה שאינה מחולקת במחיצות.	מקצתם שרויין בחדרים או בעליות (פתוחים כולם לחצר נכ"כ הראשונים, וברבנו יהונתן יש גירסאות)	משנה
ת"י א בתוס': עירוב אחד לכולם. ת"י ב' בתוס': → מודים	עירוב לכל חבורה וחבורה (אך לא מסתבר להעמיד בכך את המשנה)	מקצתם שרויין בחדרים או בעליות (ואין פתוחים לחצר, רק יוצאין דרך טרקלין)	תוספות
→ מודים	עירוב לכל חבורה וחבורה (לגבי אחרים, אבל לעצמן א"צ עירוב לטלטל זל"ז [רשב"א וריטב"א, דלא כמשמעות רש"י, ועי' מאירי וגאון יעקב])	במחיצה עשרה	לישנא קמא דרב נחמן
עירוב אחד לכולם	עירוב לכל חבורה וחבורה	בין במחיצה עשרה ובין מסיפס	לישנא בתרא דרב נחמן
עירוב אחד לכולם	מודים ←	מחיצות (ארעיות) שלא מגיעות לתקרה	חד מר' חייא ור' שמעון ברבי
→ מודים תוס', ראי"ש וטוש"ע: רק במוליכין עירובין למק"א. רשב"א, וכ"מ ברמב"ם: גם בעירובין בא	עירוב לכל חבורה וחבורה	מחיצות המגיעות לתקרה	איך מר' חייא ור' שמעון ברבי, יהודה הסבר